

ARCHEOLOGICKÉ MUZEUM „ŠATLAVA“ V ESKÉ LÍPĚ

„ŠATLAVA“ ARCHAEOLOGICAL MUSEUM IN ESKÁ LÍPA

Pobožka Vlastivědného muzea a galerie v České Lípě, příspěvkové organizace Libereckého kraje (VMG)

A branch of VMG - the Vlastivědné muzeum a galerie (Museum and Gallery of Local Art and History) in Česká Lípa, a state-co-funded organisation of the Liberec Region

www.muzeumcl.cz

www.muzeumcl.cz

Šatlava jako historický objekt

Masivní kamenná stavba tzv. městské šatlavy je přístavba na vnější straně středověké městské hradby a její podstatné části spadají pravděpodobně do poloviny 16. století. V historickém přízemí objektu jsou umístěny expozice v nově vybudovaných archeologických a středověkých historických České Lípy. V dalších prostorách se nachází archeologické pracoviště VMG.

Archeologické muzeum „Šatlava“ v České Lípě bylo slavnostně otevřeno pro veřejnost 22. února 2011. Je umístěno v historickém objektu bývalé městské šatlavy při hradbách.

The „Šatlava“ Archaeological Museum in Česká Lípa was opened to the public on 22. 2. 2011 and is located in the historical building of the former town magistrate's jailhouse at the town walls.

Šatlava as a historical building

The solid stone building of the so-called „town magistrate's jailhouse“ is a building that was built onto the inner side of the medieval town walls and its origin is dated most likely to the middle of the 16th century. The historical ground floor of the building houses exhibitions dedicated to cave archaeology and the medieval history of Česká Lípa. The other parts of the building are home to the archaeology offices of the VMG.

Speleoarcheologie v pískovcové krajině severních a severovýchodních Čech

Speleoarcheologie se v pískovcových oblastech severních a severovýchodních Čech významně rozvíjí od první poloviny 90. let 20. století, kdy se společným úsilím archeologických i přírodních institucí podařilo objevit desítky nových lokalit v jeskyních nebo pod skalními převisy – tedy v prostředí výjimečném pro dochování pestrého materiálu umožňujícího paleoekologickou rekonstrukci krajiny.

Schránky drobných mšlí, zvířecí kosti, zuby i rohovina, stejně jako rostlinné pyly, zbytky zuhelnatělých dřev, semen a plodů, nalézáných vedle archeologických nálezů, poskytují unikátní sondy do životního prostředí člověka v dávné minulosti. Na výzkumech jeskyní a skalních převisů a jejich odborným zpracováním se archeologické pracoviště VMG dlouhodobě podílí.

Zaklenuté suterénní prostory nejstarší části budovy „Šatlavy“ navozují dojem podzemních dutin a seznamují ve stejné míře jak s vlastní vlnou disciplínou speleoarcheologie a speleoantropologie (obecně ji zaměřené v důsledku jeskyní), tak s nejzajímavějšími

nálezů ze skalních dutin od pravěku po období druhé světové války a současnosti. Jmenujeme například unikátní ložkovitou nádobu pravděpodobně kultovního významu z mladší doby kamenné z Dubska, vzácně dochovaný amforovitý hrnek z poloviny bronzové a železné doby nalezený pod skalní stěnou na Kokořínsku, zlatou keltskou minci z Kristovy jeskyně v českém ráji nebo nálezy ze středověkých dehtařských pracovišť v okolí Bezdruží. Nechybí ani nálezy z romantické krajiny

Národního parku Česká Švýcarsko, které ve středověku nebylo zdaleka tak divoké a nedotčené, jak by se dnes mohlo zdát. Výrazně je také ve skalních dutinách zapsáno období novověku, kde jsou památkami historických událostí především cenné skalní nápisy. Archeologicky se podařilo zdokumentovat i několik skalních lokalit z období závěru druhé světové války (zejména v českém ráji), podobně jako trampskou historii využívání pískovcových převisů a jeskyní.

V pravé části v nově vybudované archeologii pískovcových oblastí jsou v edstavěny nejvýznamnější nálezy ze skalních převisů a jeskyní českého ráje, eskolipska a Labských pískovců (české Švýcarsko).

The Prehistory part dedicated to sandstone-area archaeology demonstrates the most significant finds from rock shelters and caves from the sandstone formations of český ráj, and the eskolipsko and Elbe Sandstones regions (české Švýcarsko).

Speleoarcheologie in the sandstone landscape of northern and northeastern Bohemia

In the sandstone areas of northern and northeastern Bohemia, the field of speleo-archaeology started taking root significantly in the first half of the 1990s, when the joint efforts of archaeological and natural sciences institutions resulted in the discovery of dozens of new sites in caves or in rock shelters; these sites featured conditions unique

for the preservation of varying materials allowing for the paleo-ecological reconstruction of the landscape. The discovery of small mollusc shells, animal bones, teeth and horns, pollen, remains of carbonised wood, seeds and fruits among archaeological finds presents us with a unique opportunity to see into the living conditions of man in the distant past. The archaeology office of the VMG has been participating in the long-term in cave and rock shelter research, as well as in the processing of related research data. The vaulted cellar area of the oldest part

of the „Šatlava“ building gives one the impression of underground cavities, and is being used to make the public aware of the actual scientific discipline of speleoarchaeology and speleoanthropology (a more general science of man and caves), as well as of the most interesting finds discovered in rock cavities from prehistoric times until today. These, for example, include a unique scaphoid-like vessel, most probably cult related, found in region of Dubá and dated to the Late Stone Age; a rare preserved amphora-like pot from the turn of the Iron Age and found under a rockface at Kokořínsko; a gold Celtic coin from Kristova jeskyně (Christ's Cave) at český ráj (Bohemian Paradise); and finds from medieval tar workshops around Bezdruží Hill and Castle.

Also featured are finds from the romantic landscape of the Národní park Česká Švýcarsko (Bohemian Switzerland National Park), which was not as wild and unspoiled in medieval times as one would think. Also the Early Modern period has left a significant mark in the rock cavities, such as relics of historical events, mainly in the form of valuable rock inscriptions. Also several rock sites from the close of the Second World War have been archeologically recorded (particularly in český ráj), as has the hiking history been recorded in the use of the sandstone rock shelters and caves.

Also featured are finds from the romantic landscape of the Národní park Česká Švýcarsko (Bohemian Switzerland National Park), which was not as wild and unspoiled in medieval times as one would think. Also the Early Modern period has left a significant mark in the rock cavities, such as relics of historical events, mainly in the form of valuable rock inscriptions. Also several rock sites from the close of the Second World War have been archeologically recorded (particularly in český ráj), as has the hiking history been recorded in the use of the sandstone rock shelters and caves.

Also featured are finds from the romantic landscape of the Národní park Česká Švýcarsko (Bohemian Switzerland National Park), which was not as wild and unspoiled in medieval times as one would think. Also the Early Modern period has left a significant mark in the rock cavities, such as relics of historical events, mainly in the form of valuable rock inscriptions. Also several rock sites from the close of the Second World War have been archeologically recorded (particularly in český ráj), as has the hiking history been recorded in the use of the sandstone rock shelters and caves.

Málo známé jeskynní regiony s archeologickými nálezy

Menší část expozice je věnována dalším zajímavým jeskynním lokalitám v České republice s archeologickými nálezy. K nejvýznamnějším patří Jeskyně Na Špičáku v okolí Jeseníku s mimořádným souborem 4000 skalních nápisů, maleb a rytin od pozdního středověku po období druhé světové války, včetně výjimečného renesančního výjevu klečících postav pod křížem. Tyto objekty byly v letech 2003 – 2010 komplexně zdokumentovány archeologickým pracovištěm VMG v České Lípě v rámci výzkumného projektu Správy jeskyní České republiky. Představují jsou také méně známé a zajímavé lokality s vrcholně středověkými a novověkými jeskynními nálezy – Nedobytná jeskyně v Ještědském krasu a Ledové sluje v Národním parku Podyjí.

Minulé století se zapsalo do dějin jeskyní především v českém ráji, kde na sklonku druhé světové války operovali partyzáni a ve skalních dutinách nalézali úkryt před uprchlými válečníky. Také po nich se zachovala řada archeologických nálezů – například sklad skřepě výbavy a výstroje.

The 1900s also left a mark on the history of the caves, particularly in český ráj, where partisans operated towards the end of WWII. They also left behind a range of archaeological finds, for example a hiding place for equipment and gear.

Little-known cave regions with archaeological finds

A smaller part of the exhibition is dedicated to other interesting cave sites in the Czech Republic that feature archaeological finds. Among the most significant is the Cave „Jeskyně Na Špičáku“ near Jeseník, which features an extraordinary assemblage of 4000 rock inscriptions, paintings and engravings from the Late Middle Ages to the period of the Second World War, including an extraordinary Renaissance scene with figures kneeling under a cross. These features were recorded in their entirety in 2003 – 2010 by the archaeology office of the VMG in Česká Lípa as part of the research project by the Administration of Caves of the Czech Republic. Also presented are lesser known and interesting sites with cave finds from the High Middle Ages and the Early Modern period, i.e. the

„Nedobytná jeskyně“ (Unconquerable Cave) in the Ještěd region and the talus and fracture cave „Ledové sluje“ (Ice Cavern) in the Podyjí National Park.

„Nedobytná jeskyně“ (Unconquerable Cave) in the Ještěd region and the talus and fracture cave „Ledové sluje“ (Ice Cavern) in the Podyjí National Park.

Další část expozice je zaměřena na využívání skalních dutin pískovcových oblastí v období středověku a novověku. Významnými doklady lidských aktivit jsou historické nápisy a rytiny abstraktního nebo symbolického významu na skalních stěnách.

A further part of the exhibition focuses on the utilisation of rock cavities in sandstone areas during the Middle Ages and Early Modern times. Of immense value is evidence of human activity such as historical inscriptions and engravings, both abstract and symbolical, on the rock faces.

Nedobytná jeskyně je jedinou krasovou jeskyní v Libereckém kraji s archeologickými nálezy. Při národním speleoarcheologickém průzkumu objevili jeskyňáci v ZO SS 4-01 Liberec ve vodních nádržkách torza středověkých džbánů, které patrně sloužily k nabírání zdejší kvalitní krasové vody. Vchod do jeskyně byl v novověku uzavřen lámáním kamene.

The „Nedobytná jeskyně“ is the only karst cave with archaeological finds in the Liberec Region. After complicated speleoarchaeological surveys, speleologists from Liberec found parts of medieval jugs in the natural water reservoirs of the caves; these were apparently used to draw the good-quality water from the karst reservoirs. The entrance to the cave was closed off with quarried stone during the Early Modern period.

